

№59 (26511)

РАСТДЗИНАД

Газет цæуын райдыдта 1923 азы 14 мартыйы – газета издаётся с 14 марта 1923 года

2026 азы 7 апрель – хуымгæнæны мæйы 7 бон, дыццæг

Аргъ 10 сомы

КАЭСУТ НОМЫРЫ:

2 ФÆЗМИНАГ ХЪУЫДДАГ
Бæлцæттæн лæггад

3 РОХÆН ДÆВГЪАУ НÆМТТÆ
Хадзы-Мурат

4 СПОРТИВОН ФИДИУÆГ
Ерыстæ футболæй

www.rastdzinad.ru
vk.com/club217633221
t.me/gazetarastdzinad1923

Хицауады æмбырд

Æрдзон фыдбылызты ныхмæ...

РЦИ-Аланийы Хицауады радон æрвылкъуырион аппаратон æмбырд амыдта республикæйы Сæргълæууæг Сергей МЕНЯЙЛО. Архайдтой дзы министрæдтæ æмæ ведомствæты разамонджытæ, районы хиуынаффайады администрациты сæргълæуджытæ. Ныхас кодтой æрдзон фыдбылызтæ ма 'руадзыны тыххæй оперативон штабы куыст æмæ гæрантыл.

Хицауады Сæрдары хæддивæг **Томайы Ирбег** йæ докладты фехъусын кодта республикæйы оперативон уавæр.

Республикæйы хæххон районы дæрддæр дæр тæссаг у зæйтæ рацæуынæй. Ивгъуыд къуырийы дæргытæ зæйрацдытæ бæрæггонд не 'рцъид. Афæдзы райдайæнæй нырмæ сæхи æгъдауæй рацъидысты 32 митзæйы, хыгдард дзы ничи баййæфта. Цæгат Ирыстоны сæрмагонд службæтæ архайынд бæрзонд цæттæдзинады уавæры. 30 мартыйæ 6 апрелмæ республикæйы æрцъид 12 зынгирвæзты. Хыгдард дзы ничи баййæфта. Цæгат Ирыстоны автоинспекцийы хъусынгæнинагмæ гæсгæ, республикæйы фæндæггæтты æрцъид 69 фæндæггæтты фыдбылызы. Хыгдард дзы баййæфтой 14 адæймаджы, æмæ сæ æвæстиатæй рынчындонмæ аластой. Бонхъæды уавæртæм гæсгæ Арыком æмæ Транскамы фæндæггæтæ гом сты автотранспорты æппæт хуызтæн дæр. Республикæйы фæндæггæтты лæууынд 17585 транзитон уæзласæн машинæйы, электрон рады та – 1890. Уæрæсейы Федераци æмæ Гуырдзыстоны арæвон уæлдæр амынд рæстæгмæ дзыуæрдæм ахызтысты 17585 автотранспортон иуæджы æмæ 41230 адæймаджы, – загъта Томайы-фырт. Сергей Меньяйло республикон «Роспотребнадзор»-ы управ-

публикæйы Мидхъуыд-дæгты министрæдтæ æмæ Хицауады уæнгтæн бафæдзæхста, Куадзæны бæрæгбæтты рæстæг æмæ 9 Майы Стыр Уæла-хизы бон саразын æппæт хъæугæ мадзæлттæ адæмы æддæсдзинадæн. Цæгат Ирыстоны «Роспотребнадзор»-ы хъусынгæнинагмæ гæсгæ, ивгъуыд къуырийы бæрæггæнæнтæ куыд амонынд, афтæмæй республикæйы эпидемиологон уавæр у нывыл. Рынчынты 60 проценты сты сывæллæттæ. Гриппæй рынчынтæ республикæйы бæрæггонд не 'рцъид.

Сергей Меньяйло республикон «Роспотребнадзор»-ы управ-

хъæуы электрон хызы авари кæй æрцъид, уый аххосæй баззад æнæ рухсæй. Цæрæнуатон-коммуналон хæдзарæд, артаг æмæ энергетикæйы министрæдтæ куыд саразын æппæт архайынд бæрзонд фыдбылызтæ æмæ бонхъæды æмбисмæ рухс ратдзысты. Сергей Меньяйло республикæйы Янæнхъæлджы уавæрты министрæдтæ, профилон ведомствæтæ æмæ муниципалитетты разамонджытæн бахæс кодта цæст дарын бонхъæды уавæртæм, цæугæдæтты донвæдтæ æмæ, уарыны дæттæ кæдæм цауынд, уыдон сыгъдæг кæнын, цæмæй ныл, Дагестаны цы бæллæх æрцъид, уый ма 'рцæуа.

Дæрддæр дæр цæст

Ирыстоны ма 'руадзæм, – загъта республикæйы Сæргълæууæг. Цæгат Ирыстоны Мидхъуыддæгты министрæдтæ хъусынгæнинагмæ гæсгæ, ивгъуыд къуырийы дæргытæ районы æрцъид 205 фыд-ракæнды, раггом кæнын дзы бантыст 124.

РЦИ-Аланийы ахуырад æмæ наукæйы министр **Алыбегты Эллæ** куыд загъта, афтæмæй республикæйы ныртæккæ грипп æмæ ОРВИ-йы аххосæй карантини æхгæдтæ скъола-тæ æмæ рæвдауæндæттæ нæй.

Цæгат Ирыстоны ацæудзæн Скъоладзауты æппæтуæрæссон олимпиадæ. Уырæдæм нæ республикæмæ æрбацæудзысты

уаджытæ Уæрæсейы 89 регионæй. Конкурсон мадзæлттæ райдайдысты 13 апрелæй, – фехъусын кодта Алыбегты Эллæ.

Сергей Меньяйло республикæйы Ахуырад æмæ наукæйы министрæн бахæс кодта, телеуынына-

ды олимпиадæ «Умницы и умники»-йы чи рабылдта, уыцы ирыстойнаг ахуыр-дзаутæ æмæ сæ чи бацæттæ кодта, уыцы ахуыргæнджыты скарæвæддæг кæнын. Дæрддæр ма аппаратон æмбырды Сергей Меньяйло бахæс кодта, сæрмагонд æфсæддон операцийы архайджытæ æмæ ветеранты хъуыддæгты фæдыл æххæстæгæнæт хицаудзинады оргæн саразын. Йæ уæнгтæ хъуамæ уой ветерантæ æмæ сæрмагонд æфсæддон операцийы архайджытæ сæххæдæг.

Æмбырды ма ныхас цыд æндæр ахсджиаг фарстатыл дæр.

ХЪОЙБАЙТЫ Галинæ

Дунеон равдыст

Кавказаг инвестицион форуммы программæ

Кавказаг инвестицион форуммы официалон сайты мы-хуыргонд æрцъид дунеон равдысты хъуыддæджы программæ. 2026 азы форумæн мадзæлтты номхыгъды сæ бынат ссардтой Цæгат Кавказы дæрддæры социалон-экономикон райрæзты проекттæ æмæ программæтæ.

Форум цæттæгæнæг комитеты журналисттæн куыд радзырдтой, афтæмæй пленарон æмбырд-тæй уæлдай, равдысты архайджытæн сараздзысты тематикон сесситæ, семинартæ, цæлхæмбырд-тæ, презентацитæ æмæ æндæр ахæм мадзæлттæ. Уыдон архайджытæ – хицаудзинады, федералон æмæ регионалон оргæнты разамонджытæ æмæ иннæ специалисттæ, амалхъомадон æмæ промышленнон компанины минæвæрттæ, Сау æмæ Хъаспы денджыты алыварс бæстæтæй уаджытæ – бæстон æрныхас кæндзысты Цæгат Кавказы федералон зылды регионтæ дæрддæры экономикон æмæ инвестицион райрæзты, рагъмæ рахæсдзысты цымыдисагдæр инновацион проекттæ, бафсæдзысты æмгъуыстады бадзырдтæ...

«Азæй-азмæ Кавказаг инвестицион форум фæдæттæ аразы Цæгат Кавказы федералон зылды регионтæ экономикон æмæ инвестицион хъомыс раггом кæнынæн. Фидæны форуммы программæтæ бæстон хыгъд æрцъидысты экономикæйы абоны уавæр, хæстæгдæр фидæны райрæзты нысантæ, регионтæ æмæ фæсарæйнаг бæстæтæ æнгæндæр æмархайды гæнæнтæ. Ныфс мæ ис, радон форуммы архайджыты фембæлд-тытæ пайдайæг кæй уыдзысты, хъомысджындæр æмгъуыстадæн бындур кæй æрæвæрдзысты, уымæй» – дунеон равдыстмæ цæттæдзинадæн хорз аргъ скæнгæйæ, бафиппайдта Уæрæсейы Хицауады Сæрдары хæддивæг **Александр Новак**.

Форуммы программæйыл бæлвæрддæр дзургæйæ, фæбæрæгдæр кæнын хъæуы ахæм тематикон сесситæ:

лиард сомæй фылдæр). Уыцы бадзырдтæ баст сты бæлвæрд проекттимæ: цæрæнуæттæ æмæ фысымуæтты, туристон æмæ логистикон центрты, гид-

инвестицитæ æмæ финанстæ, промышленнон æмæ хъæууонхæдзарæдон комплексы райрæзт, туризм æмæ уазæгуарзондзинады индустрийы инфраструктурæйы рæзт, амалхъомад æмæ инновацион проекттæ царды уадзын... Уымæй уæлдай, равдысты фæзæуæтты бынат уыдзæн Цæгат Кавказы федералон зылды транспортон æмæ энергетикон инфраструктурæйы цымыдисаг проекттæн, æнæнидзинад хъæхъæ-нынады, ахуырады, культу-рæ æмæ иннæ къæбæзты райрæзты программæтæн дæр.

«Форуммы программæйы мадзæлтты кæронбæттæны номхыгъд фидар кæнгæйæ, фыццаг радон æргом здæхт цыд пад-дзахады, амалхъомады къæбаз æмæ экспертон æмæхсæнады дæрддæры æмархайдæн зæрдæзæг-гæ фæдæттæ саразын-уад. Фыццаг дзыуæг форуммы бæрæггæнæнтæ æвæзæр нæ рауадысты. Зæгъæм, уæд сæ архайджытæ ба-фыстой æмгъуыстады 230 бадзырдæй фылдæр (сæ иумæйæг аргъ – 460 мил-

рознергетикæ æмæ эконо-микæйы иннæ къæбæзты ахсджиаг инфраструктурон объектты арастимæ», – радзырдта Уæрæсейы Президентты уынаффæгæ-нæг Кавказаг инвестицион форуммы цæттæгæнæг ко-митеты бæрзонд нымæрдæр **Антон Кобяков**.

Кавказаг инвестицион форум фæстаг рæстæг сси, Цæгат Кавказы фе-дералон зылды регион-ты дæрддæры райрæзтыл бæстон ныхас кæм рауайы, вазыгджын инвестицион проекттæ æххæст кæнын фæтк рагъмæ кæм рахæс-сынц, ахæм ахадгæ фæз-уат. Дунеон равдыст арæзт цауы Уæрæсейы Прези-дент **Владимир Путин**ы уынаффæйæ, фæдæттæ йын аразынд УФ-йы Хица-уад, фонд «Росконгресс», Уæрæсейы Экономиион рæзты министрæдтæ æмæ Стъараполы крайы Хица-уад.

Ацы хатт форум йæ куыст кæндзæн 28-30 апрелы равдыстыты дунеон центр «Минводы ЭКСПО»-йы.

КАЛМАНТЫ Аслан

Фæллойадон семестр

Студентты куыстадон къордты архайд

Цæгат Ирыстоны фæсивæды минæвæрттæ сæхи цæттæ кæнын сæрдыгон фæллойадон семестрæмæ. Ацы аз студентты куыстадон къордты уæнгтæ суыдзысты 500 лæшну æмæ чызгæй фылдæр.

Ахæм нымæцтæ фехъусын кодта РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг æмæ Хицауады пресс-службæ. Пресс-службæйы минæвары ныхасмæ гæсгæ, цæгатирыстойнаг фæсивæд куыдзысты атомон стан-цæйы арæзтæды Северскы (Томскы облæсты), куыст-уæттæ «Норильскни-кельремонт» æмæ «ДТК-Ямал»-ы (Красноярскы крайы), федералон компани «Гранд Сервис Экспресс»-ы поездты про-водниктæй, сывæллæтты æппæтуæрæссон центртæ «Орленок» æмæ «Смена»-йы (Краснодары крайы), стæй санаторитæ «Ирыс-тон» æмæ «Тæмискъ»-ы къордты радзгонгæй. Уымæй уæлдай, студенттæн практикон ахуыртæ уы-

дзæн республикæйы арæз-тадон фæзæуæтты дæр.

Фæсивæд фæллойадон архайдмæ тырнындындæ кæй æвдзысты, уыцы æууæ-лæн хорз аргъ скæнгæйæ, Цæгат Ирыстоны Сæргълæууæг Сергей Меньяйло фæбæрæг кодта: «Студенттæн сæрдыгон фæл-лойадон семестр æрмæст рæстæгмæ куыст нæ уы-дзæн. Уый фæрцы фæси-вæдæн уыдзæн фыццаг куыстадон фæлтæрдди-над райсыны, командон архайдты сусæгдзинадтæ базоныны, йæ фæллойа-дон хъомыс раггом кæ-нынны фадат. Кæй зæгъ-ын æй хъæуы, ахадгæ уыдзæн фæсивæды бавæрæн рай-гуырæн республикæ æмæ иннæ регионты дæрддæ-ры райрæзтмæ дæр. Студентты куыстадон къордтæ схонæн ис æргыгæтты цар-ды скъола. Ныфс мæ ис, ацы фæллойадон семестр дæр бирæ фæсивæдæн ног зониндзинæдтæ æмæ пайдайæг фæлтæрдзинад кæй ратдзæн, уымæй».

Дмитрий АСТАХОВ

Адæмон газет

Рафыссæм «Рæстдзинад»!

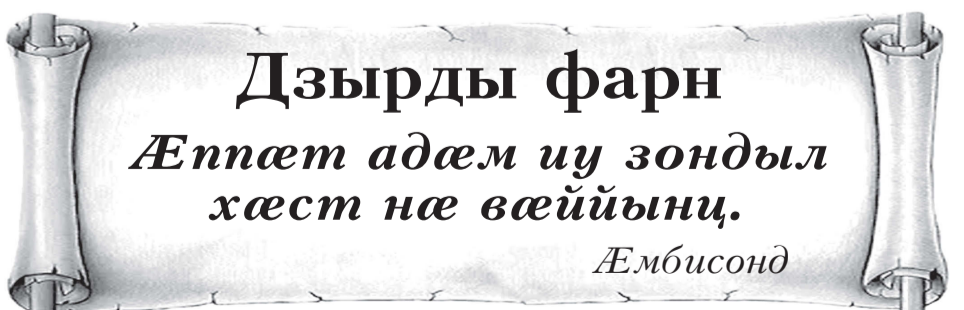
Посты бастдзинады регионалон управлени куыд хъусын кæнын, афтæмæй ацы азы дыккаг æмбисæн газеттæ рафыссыны сæйраг æмгъуыд йæ тыхы нæма бацыд. Уымæ, азы дыккаг æмбисæн «Рæстдзинад» рафыссæн ис рагагъоммæ дæр зæронд аргъæй, ома, 1448 сомæ æмæ 46 капек-кæй. Лыгтон къордтæм чи хауы, уыцы адæмæн та – 1180 сомæ æмæ 74 капеккæй.

Нæ зынаргъ газеткæсджытæ!

Ирыстоны истори, ирон адæмы æгъдæуттæ, ма-дæлон æвзаг, ирон фысджытæ æмæ нывгæн-джыты уацмыстæ зонны уæ кæд фæнды, æмæ нæ рæзгæ фæлтæр сæ мадæлон æвзаг уарзой æмæ йæ ахуыр кæной, уымæ кæд бæллут, уæд, уæ хорзæхæй, рафыссут «Рæстдзинад». Æмæ газет алы хæдзармæ дæр хæсдзæн ног хабæрттæ, зонгæ уæ кæндзæн, Ирыстон æмæ Уæрæсейы царды цы ивдзинæдтæ цауы, уыдонимæ, дзурдзæн уын нæ ивгъуыды, нæ абон æмæ нæ сомбонны тыххæй.

Алы ирон хæдзарæн дæр – газет «Рæстдзинад»!

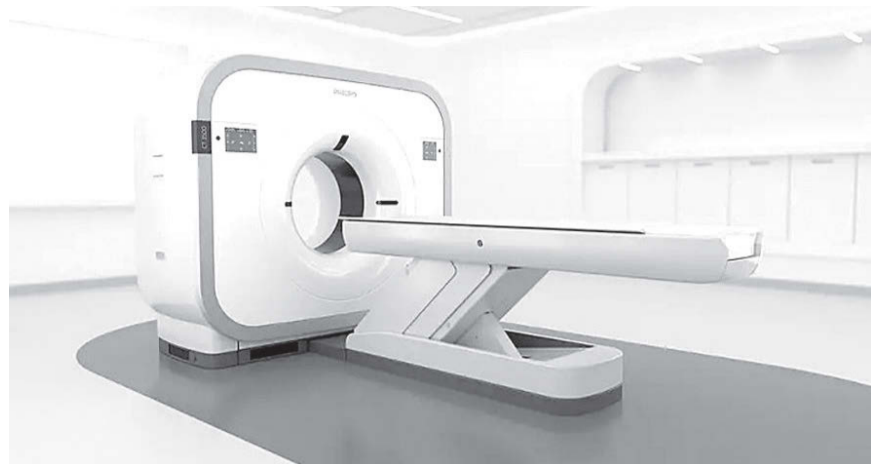
РЕДАКЦИ

Генаниздинад

Вазыгджын техникæйы цалцæгæн...

Республикон онкологийон диспансеры вазыгджын медицинон ифтонггæртзы бындурон цалцæгæн нысангонд уыдзæн 19 милуан сомы бæрц.

Уый тыххæй фехъусын кодта РЦИ-Аланийы генаниздинад хъахъхъæнынады министр Митцты Астан.

Министры ныхасмæ гæсгæ, диспансеры компьютерон æмæ магнитон-резонансон томографтæ фæстаг дзыуæ азы дæргы нал куыстой. Уый аххосæй, кæй зæгъын æй хъæуы, медицинон кусæндон иуæй-иу къуыхцтытæ

æвзæрста тыхст адæмы уавæрæн бæстон æмæ æппæтвæрсыг диагностикаæ саразыны хуыддаджы. Ныр техникон ифтонггæртзы цалцæгæн дихгонд цæуы: компьютерон томографæн – 13 милуан сомы, магнитон-резонансон томографæн та – 6 милуан сомы бæрц. «Бындурон цалцæджы фæстаг дзыуæ аппараты дæр ногæй æппæт хъарутæй скуыдзысты. Ныфс мæ ис, æххуысхъуаг адæмæн медицинон æххуыс зынгæ нывылдæр кæй фæуыдзæн, уымæй», – бафиппайдта министр.

Нæ уацхæссæг

Фæзминаг хъуыддаг

Бæлццæттæн лæггæг

Мæ куыстмæ гæсгæ арæх пайда кæнын, Дзæуджыхъæуæй Æрыдонмæ чи цæуы, уыцы маршрутæй. Æмæ та ныр дæр 1-æм автовагзалы æрлаууыдтæн автобусы раз, мæ фæндаггаг æрцæттæ кодтон, афтæмæй. Контролер-сылгоймаг мæм радзырдта, абон лæвар у, зæгъгæ. Манмæ йæ ныхас хъазæгау фæкаст, æмæ йæм уæддæр мæ 100 сомы дарын. Автобусы бæлццæттæ дæр сæ сæртæ батылдыт, æцæг афтæ у, зæгъгæ.

– Абон коммунистон партийы хардзæй цæуæм! Кæдæй-уæддæй чидæр бамæт кодта адæмыл! Сæ цæрæнбонтæ бирæ, ацы хорз хуыддаг чи рхуыды кодта! – хуыстис алырдыгайтты. Иууылдæр фæндагонтæ уыдзысты хъæлдзæг, кæмæн нæу æхсызгон ау-дындзинад?

Æмæ сæйрагдæр æхца кæй сфæстауæрц кодтой уый нæ, зæрдæйæн æхсызгон у, раздæрау хуымæтæг адæмыл кæй батыхыстис. – Мæ хъæбулы хъæбулимæ уыдыстæм горæты,

æмæ йын радзырдтон, чисты коммунисттæ æмæ, цы стыр хъæу уыдист партиейæн советон дуджы, уый, – зæгъты Нартыхъæуы цæрæг Верæ.

Рæстæг аивта, ралæууыд ног дуг, фæлæ коммунистон партийы хъæппæрстæгæ аудынц адæмыл. Цалдæр азы размæ дæр Цæгат Ирыстоны коммунисттæ æхæм программæ бацæттæ кодтой. Уæд-иу алы мæйы

фыццаг бон, Æрыдонæй Беслæны уылты Дзæуджыхъæумæ чи цыд, уыдон фæндаггаг нæ фыстой. Адæмæн-иу байуæрстой газет «Коммунист Осетии» æмæ æндæр литературæ. Уыцы хуыддаг

æхсызгондзинад хаста бирæ адæмæн. Цыдæр аххосæгты тыххæй хуыддаг бакъуылымпы ис. Уæрæсейы Коммунистон партийы республикон комитеты фыццаг нымæрдæр Дудайты Чермен æмæ Æрыдоны райкомы фыццаг нымæрдæр Доцойты Таисейы хъæппæрстæй ацы фæзминаг хуыддаг сног ис. Нырма кусты æрмæстдæр Æрыдоны районы. Фæлæ, Паддзахдон Думæйы депутат Тайсауты Хъазыбеджы ныхасмæ гæсгæ, хæстæгдæр рæстæг æхæм уæлæмхасæн лæггадæй хайджын уыдзысты иннæ районтæ дæр.

Фыццаг автобус афæндараст кодтой республикон æмæ районы партийы комитетты минæвæрттæ.

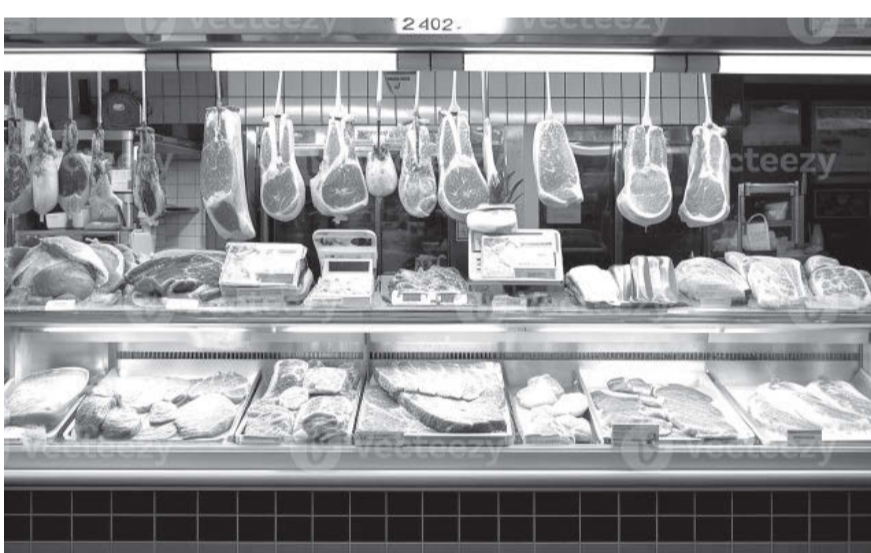
Мæй иу хатт бæлццæттæ лæвар кæй цæудзысты, партийы уыцы хъæппæрстæгæ зæрдæмæдзæуæгæ рауад. – Дзæуджыхъæуæй Нартыхъæу, Мичурин, Хъæдгæрон æмæ Æрыдонмæ чи цæуа, уыдон дзы пайда кæндзысты, – зæгъты Цæгат Ирыстоны регионалон хайды аппараты сæргълæууæг Дауыраты Алинæ.

ГУГКАТЫ Жаннæ

Фиппаинæгтæ

Дзидза нал хæрæм...

Æрæджы Сыбыры фос фæцагды кодтой. «Россельхознадзор»-ы куыд фехъусын кодтой, афтæмæй, дам, стуртыл тæссаг хæшгæ низ «пастереллез» схæццд. Уый аххосæй канд фермерон хæдзарæдты нæ, фæлæ ма адæмы фос дæр фæсæфтой.

Хабар бæлвæрд у, фæлæ махмæ дæр, Ирыстоны, уыцы цаумæ ивддзинадтæ «рцид». Дзæуджыхъæуы центрон базары стурты дзидзайы килограмм æнæнхæлæдджы 970 соммæ сгæпп кодта. «Деликат»-ы та куыд уыд 670 сомы, афтæмæй йæ аргъ баззад. Нæ республикæйы стыр мыйдтæ ничи ис, 30 мин соммæ дæр нæ хæццæ кæнынц, æмæ сæ цы саразæм, коммуналон фидонтæн сæ раттæм æви дзы дзидзайы къуылды балхæнæм, фæлæ ма ирон адæймаджы æгъдауы «фарм дæр ис, кæм зиан, кæм цины сæмбæлын, æмæ чердæм аиваза уыцы капечытæ? Уæвгæ, æргъты рæзтыл сахур стæм, диссаг нæм ницуйал кæсы. Искуыдæй та

фæраздзыстæм, быхсдзыстæм æнæ дзидза дæр. Ныр та центрон хабархæссæг фæрæзтæ радзырдтой, Украинæйы, дам, дуканиты сауфагæ нал ис, æмæ адæм цуиуæвæдисты. Уыцы хабар дæр та хуымæтæджы нæ айхуыст, кæд та, мыййаг, ацы къурупа дæр фæзынаргъ уыдзæн, æмæ йын рагацау бындур агуринц, уæдæ цы æфсон скæндзысты йæ бæрзонд аргъы тыххæй. Пенситæ æмæ мызд-

тыл сом куы бафты, уæд хойраджы æргътæ та хæхты сæрты агæпп кæнынц, продуктты аргъæй космомы тыгъадæмæ билет балхæнæн вæййы. Алы бæрæгбон дæр нæм æхæм уавæры ис.

Иннæ хабар та – цыхты аргъ. Чырытæ скæнын сылгоймаджы зæрдæ æрæфтыд, уæд æй æлхæнынмæ, кæй зæгъын æй хъæуы, базармæ цæуын хъæуы. Фæлæ, æргътæ куы фенай, уæд дæ чыри дæр нал бахъæудзæн æмæ цыхт дæр. Инджын цыхты килограмм базар æмæ хицæн адæймагты къухы дæр у 500-600 сомы. Иу килограммæй та кæрдзынтæ не скæндзынæ. Базары æргътыл дзуапп чи дæтты, уыцы бæрзонд адæймаг ма адæмæн бæлвæрд бамбарын кæндæ, цæй тыххæй хизынц уæлæмæ æргътæ? Нæ республикæйы хъæуонхæдзарæдон куысты къабыз хорз æмвæзадыл лæууы, ис нæм фермерон хæдзарæдтæ, адæмæ дæр ма ис фосы «муртæ», уæд нæм дзидза æмæ урссаг кадавар цæмæн сты?

Агропромышленнон комплекс

Быдыртæ тæрккæвдæтæй бахъахъхъæнынæн...

Цæгат Ирыстоны Хъæуон хæдзарæды министрæд расидт, республикæйы хъæуонхæдзарæдон культурты быдыртæ ихимæ тæрккæвдæтæй бахъахъхъæнынæн сæрмагонд мадзæлттæ чи 'ххæст кæндзæн, уыцы куыстуат сбæлвæрд кæныны тендер.

Иæ иумæйаг аргъ 8 милуан сомы бæрц цы паддзахадон заказæн у, уый æххæстгонд цæудзæн уалдзæгæй – фæззæгмæ, подъялды бæрзонд компанийы бæрны бакæндзысты хъæуонхæдзарæдон культурты фæзуæттыл 200 мин гектары бæрц. Уымæ, тендæры æууæлтæм гæсгæ, амьнд фæзуæттыл цы культуртæ бакæной, уыдонæн æппынкъаддæр сæ 85 проценты бæрц хуамæ хъахъæд æрцæуой ихимæ тæрккæвдæтæй.

Уæрæсейы Хъæуон хæдзарæды министрæды специалистты хатдзæгмæ гæсгæ, ихимæ тæрккæвдæтæ æрвылаз æппæты тындæр бахъыгдарынц Хуссар Ирыстонæй Цæгат Кавказы федералон зылдыт регионæ. Афтæ, Краснодары æмæ Стъараполы крайты, Адыгейы, Хъæрæсе-Черкæсы, Кæссæг-Балхъар æмæ Цæгат Ирыстоны æрвылаз ихуарды аххосæй фæсæфы тыллæджы 5-7 проценты бæрц (хицæн азты уыцы бæрæггæнæн схæццæ вæййы 15 процæнтæ дæр).

Нæ уацхæссæг

Ме 'мдугонтæ

Иууылдæр сты арфæйы аккаг

Кæд Беслан горæт уыд, уæддæр дзы æрæд-жиау фæзынд æрдзон газ, цæрæг адæймагæн уæдæнцой.

Цæрæн хæдзæрттæм газ уалдзын райлдыттой 1960 азты, фæлæ йæ бауадзын алкæй бон нæ уыд. Цæмæй адæмæн суг æмæ æвзалы уа, уый тыххæй фыццаг артаджы скълад сарæзтой Беслæны æфсæнвæндаджы станцæйы фарсмæ, кæцы байгом 1952 азы 1 декабры. Директорæй та йын снысан кодтой Цомартатаей иу лæджы. Æвзалы ластой æфсæнвæндагыл вагæттæй æмæ йæ калдтой зæхмæ. Уый фæстаг-иу æй асыччытæм æвгæдтой белæй æмæ йæ афтæмæй уæй кодтой. Суг та цæттæ кодтой «Орджоникидзеий лесхоз»-ы кусджытæ.

Уыцы рæстæг хæдтулгæ машинæтæ фæфылдæр сты, фæзынд æвгæнæн техникæ. Цы кусджытæ дзы уыд, уыдон сæ 'ппæт дæр архайдтой, цæмæй адæмæн артаг афойныл сæмбæлын кæной зымæгмæ. Æз дæр ам акуюстон 1975 азы механикæй, стай та къорд азы – разамонæгæй. Мæ уацхуыды сæ зæгъын фæнды, кæимæ куыстон, уыдоны хорздзинады тыххæй.

Техникæ нæ фаг кодта уыцы рæстæг, æмæ сугæн бæлæстæ калдтой дзыуæ-къухын хыр æмæ фæрæтæй. Уый фæстаг-иу сæ бæхтæй сыфцæй ластой хъæды иу бынатмæ. Уырдаем иу цалдæр машинæйы ашдыдны, æмæ-иу шофьыртæ кусджытимæ сæвгæдтой суг.

Уыцы рæстæг хæдтулгæ машинæтæ фæфылдæр сты, фæзынд æвгæнæн техникæ. Цы кусджытæ дзы уыд, уыдон сæ 'ппæт дæр архайдтой, цæмæй адæмæн артаг афойныл сæмбæлын кæной зымæгмæ. Æз дæр ам акуюстон 1975 азы механикæй, стай та къорд азы – разамонæгæй. Мæ уацхуыды сæ зæгъын фæнды, кæимæ куыстон, уыдоны хорздзинады тыххæй.

Æвзалы æмæ суг ластой æрмæст Рахизфарсы районы скъолатæ æмæ цæрджытæн нæ, фæлæ суанг Мæххъæлы хъæутæм дæр. Æва-

Ацы куысты бынатмæ шофьыртæй 1957 азы 'рбаццд Дзуццаты Чермен æмæ дзы фæкуыста 1992 азмæ. Æдзуудæр йæ хæдтулгæ уыд рæвдз куыстмæ. Æгъдауджын,

хæдæфсарм лæг нукуы райста уайдзæф. Адæмимæ хæлар æмæ уарзонæй фæцард. Цы цот схъомыл кодта, уыдон дæр адæмы 'хсæн сты нымæд. Чермены хуызæн нæлгоймæгтæ æрмæст Дзуццатæм нæ, фæлæ нæ алкæй мыггаджы дæр уæд. Фæллойы мидæг уыд фæзынгой хистæр. Не 'мкусджытæ уыдысты дзæвгар, æмæ дзы цалдæры ном æрхуыды кæнæм: скълады хицау Хъантемыраты Амырхан (Рудик), трактористтæ Хæблматы Ермак, Засеты Абрам, Æмбалты Алык-сандр (Шурик), шофьыртæ Алыккаты Хъазыбег, Чыпыраты Цæра.

Æвзалы чи 'вдæлон кодта вагæттæй, уыцы кусджытæ æвдзæддæр уыдысты æнæ-æвдзæддæр сæ зæрдияг архайды руджы. Бадиаты Пузык æмæ Къубалты Таймураз арæх истой æхцайы премитæ. Сæ 'ппæты ном кæд не 'ссардон, уæддæр иууылдæр сты арфæйы аккаг. Æгас чи нал ис ме 'мкусджытæй, уыдон рухсаг уыдт, фæлæ сын ис кæстæртæ, æмæ бирæ азты дзæбæхæй цæрдæнт сæ хорз хистæрты ном хуыдыгæнгæйæ.

ХЪУЫСАТЫ АСÆХМÆТ, БЕСЛÆНХЪÆУ

Цæстдæрд

Медицинон фадæттæй разы сты

Алагыры районы прокуроры хæстæ æххæстæнæг ЦОРЕТЫ Олегæн уыд фæмбæлд, Пульмонологон æххуысы республикон центры йæ 'наниздинад чи фидардæр кæны, уыцы адæмимæ.

дарддæры куысты хыгъд æрцæудзысты рынчынтæй иуæй-иуты фæндагтæтæ. Цæстдæрæн балцы

Зындгонд куыд у, афтæмæй амьнд медицинон кусæндонны бæстæхæй хæстæгдæр рæстæг бавæрдзæн бындурон рацæрæст. Уыцы æууæлымæ бастæй центр рæстæгмæ цæрбынæттон фæсивæдон центр «Барс»-ы. Уым кæнынц æххуысхъуаг адæмæн æппæт хъæуæг медицинон лæггæдтæ дæр. Пульмонологон центры сæйраг дохтыримæ аны-

хасгæнгæйæ, Цорæты Олег æрзылд палатæтæ æмæ центры иннæ бæстæхæйттыл, йæхимæ фæбæрæг кодта пациентты курдиæттæ... Медицион кусæндонны специалистты бæрны чи ис, уыцы рынчынтæ лæггæдты хæрхæддзинадмæ фаутæ не 'рхастой. Сæ ныхасмæ гæсгæ, æппæт æмбæлгæ процедурæтæ дæр сын кæнынц æххæстæй æмæ афойнадыл. Уымæ,

рæстæг сæрмагонд æргом аздæхтæуыд хъæуæг хостæй ифтонгдзинадмæ, медицинон техникæйы æнæкхуыцы куыст æмæ санитарон-эпидемиологийон уагæвæрдтæ æнаиппæй æххæст кæнынмæ.

РЦИ-Аланийы Прокуратурæйы пресс-службæ

Фæлладуагъд дуртулаен бынæтты

Ацы уалдзæг райдыдта æрдзон фыдбылызтæй. Тарскæйы фæндагды уацгаг дон аласта, Дагестаны та, тæрккæвдæтæ аххосæй цы æвирхъау цаутæ 'рцид, уыдон бирæ бæллæхтæ 'рхастой республикæйы цæрджытæн, уæдлайдæр, хæххон районытты цы цæры, уыцы адæмæн. Дон аласта æнæхъæн хъæутæ æд адæм, æд фос. Чи ма дзы баззад, уыдон ма адзалай тыххæй аирвæзтысты.

Уыцы хабарыл бирæ рæстæг раццд, æмæ та Гæналдонны быттыл цæрæн хæдзæрттæ фæзынд. Иу сем нын сем нæу, ивгъуыдмæ фæстæмæ фæкæс-фæкæсгæнгæйæ, нæ рæдыдтæй ныццæ хатдзæгтæ кæнæм, уæд куыд ис афтæмæй фидæн ара-

кæнынц, Хъолайы цытийы уавæры бæрæггæнæнтæ иудаджы нæ телефонтæм æрбацæуынц, тæрккæвдæтæ кæй уыдзæн, æмæ хæххон районтæм, донны бытæм ма цæут, зæгъгæ, æхæм хуысгæнгæнгæтæ. Уæдæ бирæ ныхас ныр дæр, цыд,

Центрон телеуынады равдыстой, Гунибы рагон историон цыртдзæвæн куыд ныккалд, уый. Фæсæфт æнæхъæн истори – «Ворота Шамиля», зæгъгæ, кæй хуыдтой, XIX æнусы Кавказæг хæсты фæстаг кæй самматтой, уыцы æвæджиауы рагон къул. Бирæ быцæутæ æмæ хæстытæ фæдта, ныб-быхсыд сын, фæлæ нал бафæрæзта æрдзы тыхмитæн. Фæстæмæ йæ саразынæн республикæйы разамындмæ æхцайы фæрæзтæ уыйбæрц нæй, æмæ хыггæнгæйæ сæ историонтæ æмæ археологтæ дзурынц, цы историон хай фæсæфттой, уый фæдыл æнкъардæй. Поэты загъдау, «Что имеем – не храним, потерявши – плечем». Фыдæлтæ кæд институтты нæ ахуыр кодтой, уæддæр зонды скъола уыдысты. Зæронд фæлтæр зыдтой, хæх-бæстæ æмæ быдыры дæр хæдзæр цы ран амайгæ у, уый, фæлæ, уыцы фарстæтæ ныры адæмæй бирæтæ нæ зонынц, æмæ ныл бæллæхтæ дæр уымæй цæуы.

Хъæрмадонны фыццаг хатт, æртæ æнусы размæ, зæй куы ракалд, уæд æвд Гæналы ныхæфта, таурæгъы дæр ма баззад, ацы историон цау. Аирвæзт ма дзы иунаг сылгоймаг æмæ йæ куыдз. Куыдз, дам, иу быллæм раццд æмæ ниудта.

зæн? Æндæр нæ фыдæлтæ нæ зыдтой, абон хæхбæстæты хæдзæрттæ цы бынæттæ аразын æви нæ, уый? Рагон адæм нал сты, фæлæ, сæ бæсты æрдзыхæдты митæ чи зоны бæлвæрд, уыцы эксперттæ нын æвдзæх хъуысын

хæхбæсты уæлвæзты æмæ къулытыл хæдзæрттæ ара-зæн кæй нæй, уый тыххæй, фæлæ дзæбидыры хуыс – уæд. Коммæ ничи кæсы, хивнæд адæймагимæ та зын дзураен у. Азæй-азæм хæхбæсты «цъæхсæр» хæдзæртты

САУАТЫ Тамилæ

Рохæн æвгъау нæмттæ

Хадзы-Мурат

Æртæнæм азты иу фæзыгон бон нæ хъаумæ диссæджы уазаг сæфтыд. Адæм ыл Цъамады хъуомы æмбырдтæ кодтой. Ныллæгомæу, бæзæрхыгтæ. Сыгъдæг ирон арæст. Мах, гышцыл лæшпугæ, хæстæг-хæстæг бапыдтæстæ æмæ йæм диссæй кастыстæм. Дæргъæй-дæргъæмæ рихтæ, æлхынцъ æрфхыг, уаридзæст. Йе сныхас, йæ фæзмæлд — цырд. Уыдис ул бур къæбæлдзыг бухарху, нымæт, басыльгы, цырыхъытæ. Нымæты мидæгæй — æвзист бæрцтыгæ сау цухъа. Сыгъæриндонтыл æвзист роней астæу нарæг æлвæста, æхсаргард, маузер ыл. Рæсугъд хъама. Йæ риуыл цы ордентæ уыд, йæ нымæты уæхсджыгыл дæр ахæм ордены хуызæн æртæвæг æвзистыл фондзтиггон стъалытæ.

Уазæг йæхи дардта хионау. Уыдис ын дзы зонгæтæг дæр. Уый уыдис граждайнаг хæсты хъæбатыр Дзæрæ-хохты Уарийы фырт Хадзы-Мурат.

Хадзы-Мураты фыдæлтæ Цъамадæй алыгдысты кæддæр. Мах æй куыд бамбæрстам, æфтæмæй уый быдырæй æрбашыд æмæ Цъамадмæ ссыд, цæмæй йыл уыдон зарæг скæной. Хъæгæмхæсæн ма æфтæ дæр баккодтæ.

Кæд мыл хорз зарæг скæнат, уæд уæ быдырмæ алыдын кæндзынæн...

Зарæг мæ зæрдыл нал лæууы, фæлæг ма дзы дыуæ рæнхъы хъуыды кæнын: «Зæронд сомихæг сомтæ сайдта. Дзæрæхохты Хадзы-Мурат йæ карды фындзæй сотнæ скарста».

Рацъд бирæ азтæ уæдæй. Хъысмæт æфтæ стæрхон кодта, æмæ йыл æз æвдайæм азты пьесæ ныффыстон, æвдистой йæ Ирон театры, рацъд мы-хуыры дæр (фыццаг хатт æй Цъамады куы фæдон, уæд та мыл цыд дæс азы). Диссæджы лæг уыдис Хадзы-Мурат, ноджы диссагæдæр та, йæ кой æрæдджиау куыд айхуыст, уый...

Цæвиттон, мин фараст-сæдæ æртын æртыккæгæм азты Мæскуыйы уыдис фæмбæлд граждайнаг хæсты активон архайджытæ. Уыдис дзы Ирыстонæй дæр. Уым цагæтæгтæ куы базыд-той Ирыстонæй кæйдæр, уыд бафарстой: «Æмæ Дзæрæхохты Хадзы-Мурат кæм ис? Цæуылнæ æр-цыд?» Цæгæтæгтæ ирæттыл дысгæнгæ æрæмбырд сты, уыдон æй иууылдæр зыд-той...

Ирæттæ фæкуыддæр сты. Хадзы-Мурат æфтæ хуыст-гонд нæма уыд... Ници йын ницы загъта... Нæ йæ фæ-хуыдтой Мæскуымæ семæ... Уалынмæ уым Хадзы-Му-раты диссаджы хъæбатыр сгъухтдзинæдтæ куы ра-бæрæг сты, уæд æй... Уым, Мæскуыйы, балæууын код-той... Цæгæтæгтæ йæ иу-уылдæр зыдтой. Уый дæр сæ алкъæмæ йæ номæй дзырдта... цинтæ... номæ-дæгтæ...

Уæдæй фæстæмæ йæ кой тындæр айхуыст... Уыдис æм Сырх Тырысайы ордентæ дзыуæ. Уый тынг стыр хуыддæг уыд уæд. Хадзы-Мураты йæ диссæджы сгъухтдзинæдты тыххæй рахуыдтой «цæ-гæтæг Чапæв». Ис уым йæ номыл уынг, фæз. Ленин-

грады революцион музейы йын ис сæрмагонд бынат... Фæзынд граждайнаг хæсты хъæбатыры номыл Ирысто-ны дæр колхоз, стæй уынг нæ горæты...

Фæлæ... 1941 азы та мæ цæстыты раз фæвæрд, гышцыл лæппу ма куы уыд-тæн, уæд æй цы хуызæ-нæй фæдон, ахæм хуызы. Уый уыдис æфтæ. Хæсты фыццаг бонты æз цы æф-сæдон хайы хæццæгтæн, уырдем фронтмæ æрæф-тыд ирон газет, йæ раззаг фарсыл — Дзæрæхохты Хадзы-Мураты ныв. Раст æй иу хатт Цъамады, гышцыл лæппу ма куы уыдтæн, уæд цы дарæсы фæдон, ахæм дарæсы. Газеты мыхуы-ронд уыдис Хадзы-Мураты рæнхъас хæсты фыццаг бон горæт Дзæуджыхъæуы Сæ-риуы фæзы митинджы: «Хорз адæм! Тохы бон нык-кодта, хъæбатыр тохы бон. Фыдгулæн йæ цæстысынц фæстæдысты нæ дзыллæйы бартæ, нæ амонд, нæ диссæджы хуыддæгтæ. Нæ бæстæ ис зын уавæры. Зын уавæры уыдис мид-хæсты рæстæг дæр. Уæд махæн нæ райгуырæд бæстæ æрыгон уыд, æнæхъару, лæмæг, æфтæмæй йæ æрбалæбурдтой фæса-рæйнаг цъулбæртæ, фæлæ пырхонд æрцыдысты. Ныр-

тæккæ дæр та нæм æрба-бырстой немцыг тыгъæн-джытæ, ныххурх кæнынмæ нæ хъавынц, фæлæ мах нæ фæтæвæрдзыстæм. Мæн-ныл цæуы дæс æмæ æртис-сæдз азæй фылдæр, фæлæ æфтæ зæронд нæма дæн æмæ, куы бахъæуа, уæд Дзæрæхохты Уарийы фырт Хадзы-Мурат знаджы ных-мæ ма 'рлæууа... Кавказæг-ты хæххон цæргæстæ хуыд-той хæсты, æгæддзинæдтæ сæрмаæ нукуы æрхастой. Дард, Мæскуыйы цур, гит-леронтиæ æнауæрдон тох кæнын нæ хæххон цæргæс Плиты Иссæ. Уый сæрвыста йæ минаяры ардæм, Иры лæппугтæ... Æхуыс æй бахъуыд...

Фæндарæст, нæ буц кæс-тæртæ! Нæртны ном ма фæчъизи кæнут... Кадимæ æхæссут нæ хъæбатыр фы-дæлты ном!»

Тынг бирæ хъæбатыр-дзинæдтæ равдыста Хадзы-Мурат граждайнаг хæсты рæстæджы. Уыдис æрдзæй æхсарджын хæстон. Царды зилдхæнты æгæр цы ба-хаудта, ахæм хæдауыр ко-мандир. Цыфæнды уавæры дæр тынг арæхст. Уæлдай тындæр та арæхст æхсæв-зыгон... Æнæнхæлæджы-иу искуыцæй æвæст фæ-зынд, йæ размæ цы

фæуыдаид, уый æнауæрдон-нæй къуыгтæ кодта.

Иухатт мæйдæр æхсæ-вы фондз æмæ сæдз ба-рæгимæ знаджы полкъмæ бабырста æмæ йæ ных-хæлиу кодта... Фæсæхсæ-вæр афицеры æд штаб сæ бæхты фæсарц æрба-хастой. Инæлар Красновы дæр æрцахста. Суанг ма паддзахи æфсады куы уыд, уæд цыппар «Георгийы» райста йæ хъæбатырдзи-нады тыххæй. Ныр цæгты куы хæццыл Архангельскмæ хæстæг, ноджы диссагдæр сгъухтдзинæдтæ та уæд равдыста. Æхсæзæм сырх æфсады хицау Уборевич ын йæхæдæг бакодта йæ ри-уыл Сырх Тырысайы орден.

Цæгты цæрджытæ йыл æмбисæндтæ арæсттой. Йæ кой иу хъæуæй иннæмæ йæ разæй цыди. Иу æмбисонд дзы уыди мæнæ æхæм (цæ-гæтæг легендæ):

— Мæтыхта, дам, сæхи ныццæвтой фурды фæл-йæг хъæрцыггæтæ Уæрæ-сейы цæгæтæг хайыл... Сæ салдат кæуылты ацъд, уым зæхх сыгъди... Адæм фæ-лыгдысты хъæдмæ. Хъæ-дæй лыгдысты сырдатæ... Дæтты кæсæг нал уыд... Мæргътæ уæлæртвы зил-дурх кодтой, зæххыл кæм æрбадтайккой, уый нæ уыд. Уæд, дам, мæргътæм сдзынæвтæ æххуысагур урс-далади зæронд ус. Фе-хъуыста, дам, ын йæ са-гъæс урсдæллæгхуыр бæ-рон æмæ Мæскуымæ фæ-тæхтæ... Их æй хоста, къæв-да йыл цыди, æрхуынмæ йæ бирæ нал хъуыд, æфтæ Ильичы рудзынгыл абæдт. Фæхуысын кодта хабар æмæ уаты астæумæ мар-дæй æрхæуд... Йæ хуыздæр æфсæддонты арвыста Ле-нин цæгæтæм. Уыдны æх-сæн, дам, уыдис иу ацæргæ-хæстон, сау нымæтджын. Йæ нымæты фæдджы-иу куы систа, уæд-иу сбон, куы-иу æй æрбуагъта, уæд-иу бахсæв. Йе 'хсаргард — æрвон фатау... Не 'нæ-хуынд уæдджытæн, дам, сæ сæр сæ кой сис... Сæри-баргонд цæуынц хъæутæ, нымæтджынтæ цæст нæ хæцы. Фæлæ, дам, уæддæр иу хъæуы адæм йæ размæ фесты.

— Чи дæ ды? — фæрсынц æй.

— Хадзы-Мурат... — Хадзы-Мурат нæ дæ... Уый уæларвон у, йæ ны-мæт, йе 'хсаргард дæр — уæларвон.

Барæг бахуыд, æрхызт йæ бæххæй æмæ хистæртæм бацыд... Уый æз дæн, дæ-лæмæ дæр, уæлæмæ дæр Хадзы-Мурат, уæларвон нæ, фæлæ зилгæйæг. Мæ фыдæлтæ та, дам, райгуыр-дысты Цъамадæн... Ис, дам, ахæм хъæу Иры, Хъæриуы хохрæбын...

ХЪАЙТТАТЫ Сергей, «Ирон хабæрттæ» Дзæуджыхъæу 1998 аз

Ивгъуыд дуг

Къæмынтаг зындгонд хъæбысæйхæцæг

Диссаг у, æвæдза, адæймагæн йæ бон цас цы-дæртæ хуыды кæнын у. Компьютеры хуызæн йæ файлытæ æвæрд сты ивгъуыд рæстæджы хабæрттæ. Цыдæртæ дзы мах бахъуыды кæнам бæлгырдæй, раст къамты хуызæн нæ цæстытыл ауайынц, фæлæ æндæр хабæрттæ та бынтон æрбайрох веййынц.

Уыд хъæбысæйхæцджыты стыр къордимæ. Уый уыд Киевы дунеон чемпионы хæдразмæ. Бафарстон æй: «Чемпионаты хæдразмæ уæм цаваæр бæллицтæ ис?» Æмæ фидарæй загъта: «Нæ рæстæг æрцыд, æмæ йæ

афтæмæй ам историк æмæ æхсæнадон архайæг **Хъар-данты Тимур** хъæппæ-рисей къорд азы размæ арæст æрцыд «Æнæмæлгæ полк»-ы парад. Æппæты бæрзонддæр бынаты кæй ацъд, уый тыххæй хаст æр-цыд Гиннесы рекордты чи-ныгмæ.

Фæнды мæ газеткæсджы-тæн иу хабар ракæнын, Со-ветон Цæдисы спорты исто-рийы ирд фæд чы нууагъта, уыцы зындгонд хъæбысæй-хæцæг æмæ тренеримæ куыд фæмбæлдтæн, уый тых-хæй. Хуыддæг рауад æфтæ. Нæ чингуыты рауагъдæд 1958 азы рауадзынмæ цæг-тæ кодта чингы «Цæгæт Иры-стоны богæлттæ», йæ автор уыд **Гаджиты Сергей**. Аи-вадон фæлгонц аразын ба-бар кодтой мæнæн, уыцы рæстæг педагогон учили-щæйы аивадон-графикон хайды фæстаг курсы сту-дентæн. Цæмæй мæ куыст фæрæстмæ уа, уый тыххæй мæ альбомимæ араст дæн спортивон залмæ, цæмæй, богæлттæ куыд хæцынц, уымæ бакæсон. Кодтон за-рисовкæтæ. Æнæзæнгæ адæймаджы залы фæнгæйæ мæм тренер бацыд æмæ мæ афарста: «Чи дæ æмæ ам цы кусыс?». Æз ын бам-барын кодтон, цæй фæдыл æрбацыдтæн, уый. Æмæ уæд тренер æнæнхæлæ-джы сдзырдта: «Цалынмæ дæхæдæг нæ рахæцæй га-уызыл, уæлдмæ дын дзы ницы рауаддзæн. Рацу га-уызмæ». Афтæмæй мæ тренировкæтыл бафтыдта, æмæ афтæдзы 'рдæг хъæ-бысæй хæццæгтæн. Уый уыд дунейыл хуыстгонд хъæ-бысæйхæцæг **Бекмарзты Михал**.

Тынг бацин кодтон. Фæрсын æй: «Кæй агурис?» «Мæнæ дæу агурын, дæумæ æрба-цъидтæн. Кæддæр мæ Ялоны скуыдтой дунейы хуыздæр хъæбысæйхæцæг æмæ мын балавæр кодтой сæрмагонд хæриуаг. Уый мын тынг зынарæг уыд, фæлæ йæ сывæлæттæ раппæрстой, æмæ мын асаст. Куы йæм æркъæссис, кæд ма йын исты гæнæн ис, уæд?» «Мæ бон ын нæ баххуыс кæнын нæ уыд, кæд зæрингуыр нæ дæн, уæддæр, мæ бон цы уыд, уымæй бацархайдтон.

Хæдзармæ куы 'рбацыд-тæн, уæд мæм телефонæй æрбадзырдта: «Йæ аст кæм уыд, уыцы бынат агур-ын, фæлæ йæ нæ арын». Иудзырдæй, йæ зæрдæ барухс. Нæ зонгæдзинад адарддæр. Кæддæр фем-бæлдзыстæм Дзинагæйы. Тренер Бекмарзты Михал

нæ ауаддзыстæм!» Кæд нæ раддйын, уæд йæ хъо-мылгæнджытæй цыппарæй систы чемпионтæ!

«Æрдзытæ та мæм æх-хуысмæ фæлзырдта Михалы æрвад Бекмарзты Костя: «Фæнды мæ нæ номдзæд богалы ном нæ фыдыуæ-зæг Уæллагкомы сæнусон кæнын æмæ йын цыртдæв-æн сæвæрын». Ацыдыс-тæм йæ райгуырæн хъæу Къæмынтаг. Раздæр ма уыдтæн Дыгургомæй Ди-нагæйы хъæуы, æмæ мæ йæ рæсугъддзинæд диси бафтыдта. Фæлæ Михал кæм райгуыр, уыцы хъæу — Къæмынтагæй мæ зæрдæ уæлдай тындæр æхсæв-гонддзинæд райста. Уым ал-цыдæр у дийса! Æнæмæлд æрдзон рæсугъддзинæд кæй зæрдæмæ нæ фæсæгуызæн, ахæм адæймаг зын ссарæн уыдзæн. Зындгонд куыд у,

Хъæбысæй хæцын куы нууагъта, уæд та йæ фæлтæрддзинæд æмæ йæ зондыдзинæдтæ амьд-та æрыгон фæсивæдæн. УОФСР-ы, Советон Цæди-сы æмæ Узбекистаны сгъыгът тренер бацæттæ кодта 2000 хъомылгæннинаджы.

Алы адæймагæн дæр вей-йы хæргæнджытæ æмæ фыдгæнджытæ дæр. Фæлæ мæн уыры, йæ сæрыстыр-дзинæд, куыд адæймаг æмæ хъæбысæйхæцæг, бæрзонд æмæ сыгъдæг кæй сты! Уыцы хуындæй мæм рай-гуыр дæс æскис: «Йæ кад Уа-зыцы цыппæй у бæрзонд-дæр!» Æ уы у къæмынтаг зындгонд хъæбысæйхæцæг!

ДЗБОЙТЫ Михал, Уæрæсейы Федерацийы сгъыгът ныгвæнг, Бесланы хъæуы кадджын гражданин

Рагон къамтæ дзурынц

Георгийы дзуарæй хорзæхажын ирон

Гутнаты Тотыккы фырт Хабос (къамы) — Уырыссаг— японнаг хæсты хъайтар уыд. Историкон наукауты доктор Гутнаты Фе-ликс Хабосы тыххæй куыд фысыс йæ куыс-тытæй иуы, афтæмæй йæ хъысмæт цымыди-саг уыд.

Октябры революцийы агъоммæ йын стыр кад уыд Ирыстоны, Кæссæджы æмæ Цæвæн — Мæхъæ-лы цæрджыты 'хсæн, фыц-цаджыдæр, дзырддзæугæ кæй уыд, стæй адæиммæ хæларæй цæрын кæй зыд-та, уый тыххæй. Йæ ныхас адæмы 'хсæн цыд, суанг-иу цыфиддæр зæнгæтæ дæр бафидæуын кодта. Зыдта цалдæр фæсарæйнаг æв-заджы, уыдонимæ, тур-каг, немцыг æмæ англи-саг æвзæгтæ. Уый та баст уыд, Туркмæ, Германимæ, Америкæ æмæ Австримæ 'хæд бакæсынмæ кæй цыд, уымæ. Уыд Фыццагæм æппæтдунеон æмæ Уы-рыссаг — японнаг хæстыты архайæг фæцис дзы цал-дæр цæфы. Бирæ хæриу-джытæй æрцыд хорзæх-ажын Хабос, лæвæрд ын æрцыд Георгийы дзуар дæр, райста йæ 1904 азы. Фæсарæнты æхца куы ба-куыста, уæд фæстæмæ Ирыстонмæ сыздахт æмæ Дзæуджыхъæуы бакодта цалдæр дуканийы, уæй дзы кодта Австри æмæ Туркæй æрвыст дзуаум. Кæцæй уыд хуымæтæг лæппумæ Уыйбæрц хъару æмæ зонд? Чи зоны, цы бынаты рай-гуыр дæмæ схъомыл, йæ алыварс цы адæмтæ уыд,

уыдны фæрцы йын æн-тыстыты æппæт уыдæттæ. Цæвиттон, Гутнаты То-тыккы бинонтæ цардысты Куырттаты комы, Дзыв-гысы хъæуы. Хабос цоты кæстæр уыд, райгуыр д 1870-æм азы. Æртæ фырты рантыст Тотыккæн: Гуди, Гадзык æмæ Хабос. Архи-вы чиныджы дæр сты, æр-мæст сын агурывдæй фæстæ цы нæмттæ раттой, уыдон дзы сты фыст. Уæрæсейы

паддзах Аликсандр III-æм консервативон полити-кайыл хæст уыд, архайдта паддзахады хæдхæндзи-надыл æмæ кусæг класæн æххуыс кæныныл. Абон дæр ма æрмæджы хъайта-ры фæстагæтты хæдзары ис, хæхбæстæй быдырмæ ралидзыны фæдыл 1886 азы цы бардзырд бафыс-та, уый къоли. Уыцы заман Дзывгысæй быдырмæ, абоны Хъæдгæронмæ, цы

мыггæттæ ралыгдысты, уыдны алы хæдзары нæл-гоймæгтæ дæр сты цæрд-жыты номхыгъды. Тотыкк йæ хистæр æфсымæртæн æфтæ зæгъы, бар мын рат-тут, ныры Фыйаджыбыл кæм ис, уый сæрмаæ хъæу-уаты цы зæххытæ лæвæрд-той, уырдем ахæуын æмæ дзы æрхæрын. Хуымæ-тæджды нæ сфæнд кодта бинонты кæстæр, йæхи ах-хосæгтæ уыд уымæн, æмæ 'фсымæртæ дæр дыууæ нал загътой.

Иæ фыртыфырт Хъазыбег нын равдыста, Уырыссаг — японнаг хæсты сæ хæдзар-вæндаджы хъайтарæн йæ хъæбатырдзинады фæдыл цы Георгийы дзуар саккаг кодтой, уый. Æрмæст йæ иу хай йæ уæлæ нал ис, Хабос æй йæхæдæг сартæй ахауын кодта, æмæ ныр йæ иу хай сидзæрау лæу-уы хæстон дзуары фарс-мæ. Цæмæн æфтæ бакод-та? Советон хицаудзинад паддзахады куы 'рфидар, ивгъуыд æнусы 30-æм азты кулакты хæссын куы райдыдтой, уæд Хабос йæ мулк æгæсæй дæр барвæн-донæй ратта паддзахадæн. Нууагъта ма æрмæст йæ бæх. Уæдæ мæ ма ахсæс-той, зæгъгæ, йæ хæриу-уæгыл дæр нæ баца-узæрста, ахауын æй кодта. Фæлæ фæрæддыл, бæхы хицау у, зæгъгæ, йæ кула-кы банымадтой. Йæ мæ-лæты фæстæ æрцыд ре-ализациягонд, фæлæ...

Иæ фæстæ кæй нуу-агъта, уыдон æй абон дæр хорзæн мысынд, сты дзы сæрыстыр, сæ фыдæлы ном сæ рохуаты нæ баззæд.

ХУЫБИАТЫ Ларисæ, къам ист у бинонты архивæй

Историйы сыфтæ

«Сырх зынгхуыссынæнджыты сквер»

«Уый уыдис ивгъуыд æнусы 30-æм азты райдиан... Дзæуджыхъæуы, фылдæр — нууæладзыгон хæдзартты арах цыд зынгхуыссытæ: куы-иу кæмæндæр йæ нес афæлдæхт, куы та-иу лæшпугæ хъæдын сарайы арт скодтой... Иудзырдæй, зынгхуыс-сытты ныхмæ тохгæнджытæ горæты нымæ уыдысты хъæутæ æмæ каджын кууджытæ. Афтæ каджын уыдыс-ты, æмæ горæты Совет, Дзæу-джыхъæуы рагондæр историкон фи-дар ма куы уыд, уæд чи равард, ахæм уынгтæй иуæн, ратта зынг-хуыссытты ныхмæ тохгæнджыты ном. Хуынгæ дæр æфтæ кодта «Крепостная», æмæ сис «Ули-ца Красных пожарников». Йæ фарсмæ, граждайнаг хæсты чи басыгъд, уыцы барон Штейн-гелы галуаны бæсты ма уæгъд бынаты баззæд мавриттайнаг мæсыг, æмæ дзы зынгхуыс-сынæнджытæ фæлгæсæн мæ-сыгонд сарæзтой. Дарддæр та — фылдæр... Сæ хицауады бафæндыд, цæмæй мæсыджы алыварс алыдæр æвдисæн уа брез-ентон уæлæдарысы уавæг адæм æмæ æрхуы каскæ-тæн. Æмæ уымæй дæр — æнустæм!

Уымæ гæстæг, зынгхуыссынæнджыты курдиатмæ гæс-гæ, горæты Совет мавриттайнаг мæсыджы фарсмæ Пуш-кины номыл скверæн йæ ном байта. 1899 азы поэты ном цы скверæн лæвæрд æрцыд, уый ныр сис «Сырх зынг-хуыссынæнджыты сквер». Фæлæ адæм нал ныффæрæз-той æмæ Мæскуымæ ныффыдтой журнал «Крокодилмæ». Æмæ, ныры хуызæн æй хуыды кæнын, журналы æдгаг цъарыл сыв кодтой Пушкины пожарники дарæсы æмæ каскæйы. Нывы бын та уыд уæцхæссæджы ныхас Дзæу-джыхъæуы командæйы хицаууыдæ.

Бæлвырд æй нæ хуыды кæнын, фæлæ дзы уыдис ахæм ныхасæтæ: «Уæцхæссæг бафарста хицауы, цæй фæдыл ивд æрцыд скверы ном? Æмæ дзæуджыхъæууыггæ брандмей-

стер, йæ цæст дæр нæ фæныкхуылдта, афтæмæй загъта, ома, алцыдæр законны бындурыл арæст æр-цыд, уымæн æмæ Александр Сер-гейы фырт Уæрæсейы уыд фыццаг пожарник. Хуымæ-тæджы нæ ныффыста ахæм рæнхъытæ: «Румяной зарею покрылся восток. В лесу за рекою потух огонек...»

Рауад дзы егъау хъаугæ! Æнæхъæн бæстæ дæр худæ-гæй мардис. Худæгæй мардис Дзæуджыхъæу дæр. Худтысты дзæуджыхъæууыггæ зынгхуыссын-гæнджытæ дæр. Æрмæст нæ худтысты горæты Советы бæрзонд кууджытæ: æвæстиатæй сæ ба-хъуыд скверæн йæ раздæры — Пушкины ном раздахын».

ХЪУЫСАТЫ Генри, «Встречи со старым Владикавказом».

«Дзæуджыхъæууыггæ уацайраг. Дзæуджыхъæуы коммуналон хæд-дзарды управлени фæндон рахаста «Пушкины номыл сквер схонин «Сквер пожарника»».

Красног Коммуналон хæдзарды минаяр: — Æмбæлттæ, мах ацы цыртдзæвæн æм уадзæм, уы-мæн æмæ Пушкин, поэт уæвгæйæ, йæ миддунеы уыд пожарник... Уæ зæрдыл ма æрлæууын кæнут ацы рæн-хъытæ: «**Дым багровый клубами всходит к небесам**» кæнæ ноджы хуыздæр: «**В селе за рекою потух огонек**», **Цæмæй ахуыссыд? Æнæмæнгæ, афойнадыл зынгхуыс-сытты ныхмæ мадзæлтты руалды...** Журнал «Крокодил», 1927 аз». Бузынг **Феликс Киреевæн**, ацы æрмæг кæй ссардта, уый тыххæй.

Æрмæг бацæттæ кодта Михаил ТКАЧЕНКО

Спортивон фидиуаг

Футбол

«Алани» фæуæлахиз æхсæзæм хатт

Ивгъуыд хуыцаубоны Уæрæсейы футболон чемпионаты дыккаг лигæйы дивизион «Евзист»-ы хъазæг командæгæ акодтой 7-æм туры фембæлдтыгæ.

Дзæуджыхъæуы ФК «Алани» уыцы бон уазæгаты фембæлд Брянскы командæ «Динамо»-имæ.

Ацы фембæлды «Алани»-йы рæнхыты уыдысты: №1 – Биазырты Давид, №99 Махач Абдулхамидов, №22 – Булацаты Таймураз (70' – Рæмонты З), №71 – Биазырты Артур, №3 – Кузков Артур, №58 – Ышык Мурат (46' – А. Амралиев), №9 – Артем Закиров (70' – Кокыйты Давид), №5 – Багаты Алан, №37 – Гаглойты Тарас (78' – Дибиров И.), №21 – Кодзырты Артур, (46' – Кæркуысты Г.), №8 – Хуыгаты Алан.

Table with 7 columns: Командæгæ, Хъ, Р, Æ, Х, П, О. It lists match results for various teams like Алани, Динамо-2 М, Амкар-Пермь, etc.

Алан, æмæ 58'-æм минутыл хыгд ссис 0:1 дзæуджыхъæуыкæгты пайдæйæн. Уымæй 11-æм минуты фæстæдæр та ног ныббырсты иттæг рæстдзæвин разынд Артем Закиров, æмæ йæ цæфæй пурти динамонты 'хсанты батахт сæ дуары хызмæ. 69' минутыл хыгд ссис 0:2 ФК «Алани»-йы пайдæйæн.

джыхъæуыкæг командæйы цы æрыгон футболлистæ хъазынц, уыдонæн сæ архайд æрхуыдыджындæр кæй кæны. Уый ныфс дæтты, разæй ма сын цы иуæндæс фембæлды баззад, уыдоны дæр 1-аг бынат кæй нæ ауаддзысты сæ кхуæй.

«Алани» йæ иннæ радон фембæлд акæндзæн 11 апрелы Грозный, Кировы «Динамо»-имæ. 7-æм туры фембæлдтыгæ ахицæн сты аæм хыгдтимæ: «Динамо» (Киров) – «Кубань» – 4:0, «Зенит-2» – «Динамо-2» (Маёкуы) – 1:3, «Динамо» (Стъарапол) – «Динамо» (Владивосток) – 1:2, «Амкар» (Пермь) – «Тюмень» – 2:0, «Динамо» (Брянск) – «Алани» – 0:2.

БАСКАТЫ Уырызмæг

Ахуырад

Олимпиадæйы уæлахиздзаутæ

Дзæуджыхъæуы курдиатджын фæсивæды сфæлдыстады райразты центр «Интеллект»-ы ахуырдаутæ СÆЛБИТЫ æфсымæртæ Артур æмæ Алан систы æнхæстæгæссон олимпиаде «Умничи и умницы»-йы кæронбæттæны уæлахиздзаутæ.

«Интеллект»-ы ахуырдаутæ сæ цæттæдзинады бæрзонд æмвæзæд æнхæстæгæссон олимпиадæйы фæрцы ноджыдæр ма иу хатт равдыстой. Вагъдджын интеллектуалон фæлварæнты æппæт къæпхæнтæ æнтыстджынæй ацæугæйæ, Артур æмæ Алан биноныг зондзиднæдтæ æмæ æрхуыдыдзинад равдыстой. Æфсымæрты архайд банымайæн ис олимпиадæйы кæронбæттæны ирддæр цаугæй иуыл», – фыссы Цæгат Ирыстоны Сæргълаууæг Сергей Меньило йæ телеграм-каналы.

Ерыстæм Сæлбиты æфсымæрты бацæттæ кодта центр «Интеллект»-ы уæлæмхасæн ахуырад педагог Сосранты Зæлиня.

(«15-æм регион»)

Удварн

Зæрдæмæдзæугæ концерт

РЦИ-Аланийы паддзахадон филармонийы уыд ирон адæмон инструментты оркестр «Ирыстон»-ы концерт. Йæ аивадон разамонæг æмæ дирижер, Цæгат æмæ Хуссар Ирыстоны сгуыхт артист ХОДЫ Олег нын куыд радзырдта, афтæмæй йæ оркестры репертуары раздæры инструменталон æмæ вокалон уацмыстæй бацæттæ кодтой филармонийы саразты 80 азы кадæн.

Сæ вокалон курдиат концерты равдыстой филармонийы зарæгæнджытæ, нæ республикæйы адæмон артистæ Хадыхъаты Аллæ, Дауыраты Эдуард, Датиты Асланбег, Чекойты Артур, Нартыхъты Валери æмæ Ланæ, Хуысаты Сослан. Уыдон азарыдысты ирон адæмон æмæ нæ зындгонд композиторæ Плиты Христофор, Кокыйты Тæгæрхъан, Гæбæраты Илья, Елборты Феликс, Гæздæнты Булат æмæ, оркестры аивадон разамонæг Ходы Олег кæуыл бакуыста, уыцы инструменталон æмæ вокалон уацмыстæ.

Концерты ма архайдтой Цæгат Ирыстоны паддзахадон педагогон колледжы зарæгæнджыты къорды уæнттæ дæр, сæ аивадон разамонæг æмæ дирижер РЦИ-Аланийы ахуырадты сгуыхт куæст Мамыкаты Людмилагæ. Азарыдысты адæмон æмæ нæ композиторты фыст цалдæр зарæджы.

ГАСАНТЫ Валери

Цардæй ист нывтæ

Валери

Мæ сыхаг Валери йæ лæппуæгджы карæй ахызти. Хъаруджын, гуырыдауц, бакастджын. Раст цыма саджы фысынтыл амæд уыд, зæрдæйæ – зæрдæхæлар. Йæ фæстаг хæдон дæр авæрдтаид адæймагæн. Фæлæг æнæ иу къæм удгоймаг кæм разындзæн. Йæгæ цардæмбал ма уыди.

– Валери, бинонты хуыыдаг цæуылнæ кæныс? – арæх-иу æй афарстой, куыд хиугæттæ, афтæ йæ 'мгæртæ æмæ йæ 'рдхæрдтæ дæр.

– Ме стæг, куыд æмбæлы, афтæ нæма æрфидар ис, – йæ мидбылты бахуыдгæйæ сын-иу дзуапп ратта Валери.

Иу рæстæджы Валери нозтыл фæхæцциди, æмæ йын фæдæргъæвæттин ис уыцы хуыыддæг. Уымæн загъдæй цы 'рцциди... Фæлæг дзæбидыры хуысы – уад. Йæ мады бон куы нал уыд, уæд йн загъта: – А зæххыл ма куы баназай ацы бонæй фæстæмæ, уæд мады амардзынæн æмæ дæ зæххы бонæй нал уындзынæн.

Йæндæр гæнгæн мын нал ис, афтæ дæм смæсты дæн. – Хорз, – бахуыд Валери. – Дзырд дын дæттын, сомы дын кæнын, а зæххыл кæй нал баназдынæн, ууыл. Йæгæ хынджылагæй.

Дыккаг бон, сæ цуры цы дынджыр тутæ бæлас уыди, уый цонгмæ æд нозт сбырды æмæ йæ кæнон кодта. Сыхагтæй йæ чидæр фæдта æмæ йæм дзуры: – Цы бæрзондæмæ схызтæ, Валери.

– Нæ мадæн сомы бакодтон, зæххыл кæй нал баназдынæн, ууыл. Ныр не Скæнгæгмæ фæхæстæгдæр дæн æмæ йæм ардыгæй куын райдыдтон, – уырыдыгмæ йын бæласæй дзуапп ратта Валери.

– Валери, мауал нуаз бæласыл, – загъд æм кодта йæ мад, – иу нуæзты бон рахаудзынæ æмæ ныппых уыдзынæ, уый æмбарыс æви нæ?

– Уый куыд не 'мбарын, нана, фæлæг йæ фæнозтджыны онг нал нуазын. Бæрц ын скодтон, – зæрдæгæ та йын авæрдта йæ фыр.

– Йæгæ цæйбæрц уыдзæн дæ нормæйы бæрц та? – бадис кодта мад.

– Йæ бæрц та, нана, мæ нормæйæн уыдзæн «до упаду». Уымæг гæстæг, тыхсгæ æппындæр мацæуыл кæн, – хингæйдзæг худт кодта Валери.

Зæронд ус, «до упаду» цы амоны, уый кæд æмбаргæ нæ бакодта, уæддæр йæмæ уайтагъддæр сразы ис: – О, о, лæппу, раст зæгъыс. Зыдтон æй, дæ зонд иууылдæр кæй нæма банызтай, æмæ дæ курын, уымæй фылдæр æй мауал фæкæн. Хуысыс мæ?

– Хуысын дæ, нана, хуысын, – йæгæ сæр разый тылд бакодта Валери.

Колхозы лыстæг фосы дзугтæ-иу Хъаспийы æнæкæрон тæуæлæн зæххыты, Корнеевы хъæууæрынты зымæгиут кодтой. Валери йæ нуæзт ныуагъта æмæ уырдаæм къаса-уыдтæ йæ куысты хабар кодта. Йæ куысты хабар кодта.

– Хабæв, кхъ уыныс? Иунаг цæф дæ куы ныккæнон, уæд Микенский дæ тупп фæцæудзæн!

Станицæ Микенская та уыди Корнеевæй Сырх-Дыгурмæ фæндагæн йæ тæккæ бæрæг астæу.

Хабæйы-фырт дæр дзырдмæ йæ дзылмæ не 'внæлдта, ахæм лæг уыд, æмæ йын дзуапп ратта: – Валери, æвæгъцæгæн, ма мæ дыккаг цæф дæр кæндзынæ, цæмæй мæ тупп Микенскийы нæ, фæлæг Сырх-Дыгуры, нæхи кæрты, не 'фыны хъæгтысы фæгæуа, афтæ.

Уайтагъд дæр сæ хъæлæгæй æрбайсæфт æмæ иннæ куджытимæ сæ худын райхуыст.

ХОХОЙТЫ Федар

РЕКЛАМЕ, ХЪУСЫНГЕНИНÆГТÆ

Advertisement for MurVad construction materials, featuring images of buildings and text describing their benefits and contact information.

Advertisement for a printing and publishing house, listing services like newspaper printing, book production, and contact details.